

Prilozi – Contributions

IZVEŠTAJ SA PREDAVANJA „THE EDITORIAL WORLD AT THE LANCET MEDICAL JOURNAL”

Na Vojnomedicinskoj akademiji u Beogradu 2. jula 2012. godine održano je predavanje pod nazivom „*The Editorial World at The Lancet Medical Journal*”. Predavanje je održala Maja Zečević (PhD, MPH), *North American Senior Editor* časopisa *The Lancet*. Ovaj naučni časopis je rangiran na drugoj poziciji među 153 časopisa iz oblasti medicine (Journal Citation Reports, Thomas Reuters 2012). Njegov impakt faktor je 38. Glavni urednik je *Richard Horton* (BSc, MB, FRCP, FMedSci). Izdanja ovog časopisa publikuju se u okviru izdavačke kuće *Elsevier*. Časopis *The Lancet Red section* sadrži originalne naučne radove sa rezultatima registrovanih kliničkih studija¹⁰ koje se sprovode u skladu sa smernicama COSORT¹¹, STARD¹², STROBE¹³, STREGA¹⁴ ili PRISMA¹⁵. U *The Lancet Blue section* objavljuju se pisma urednika, komentari, pisma uredništvu, kratka saopštenja, novine u medicini, obaveštenja i dr. *The Lancet Green section* je tematsko izdanje koje izlazi nekoliko puta godišnje i sadrži pregledne radove eminentnih stručnjaka, po izboru urednika. Specijalizovana mesečna izdanja časopisa *The Lancet* su: *Infectious Diseases*, *Neurology*, *Oncology* i, od ove godine, *Pulmology*. M. Zečević je istakla da se uredništvu časopisa *The Lancet* godišnje prijavi oko 10 000 rukopisa naučnih radova, oko 20% se upućuje na recenziju i samo oko 5% se prihvati za objavljivanje.

Glavna tema predavanja bilo je neetičko ponašanje autora prilikom pripreme i objavljivanja naučnih i stručnih radova. M. Zečević je navela da su uobičajeni vidovi plagiranja u stručnim i naučnim publikacijama - citiranje, parafraziranje ili prevođenje

¹⁰ WHO International Clinical Trial Registry Platform (<http://apps.who.int/trialsearch/>)

¹¹ <http://www.consort-statement.org/>

¹² <http://www.stard-statement.org/>

¹³ <http://www.strobe-statement.org/>

¹⁴ <http://www.medicine.uottawa.ca/public-health-genomics/web/eng/strega.html>

¹⁵ <http://www.prisma-statement.org/>

dela objavljenog rada ili rada u celini, bez navođenja odgovarajuće reference u radu. Plagijat predstavlja i prisvajanje ideja i sugestija recenzenta u fazi evaluacije rukopisa. Ovaj vid plagiranja se praktično nikada ne otkrije. Najčešće autori naučnih radova, uglavnom nesvesno, u manjoj ili većoj meri, ponavljaju deo iz svojih prethodnih publikacija (tzv. auto-plagijat). Utvrđivanje stepena sličnosti između radova može da se utvrdi korišćenjem softverskog programa *CrossCheck*. U časopisu *The Lancet* praksa je da se *CrosCheck* koristi samo kod rukopisa koji su prihvaćeni za objavljivanje. *CrossCheck* alatke se koriste za poređenje radova na engleskom jeziku. Nedostatak ovog programa je to što se on ne može upotrebiti za komparativnu analizu tabela, slika i grafikona. Zbog toga, nakon analize rukopisa *CrossCheck*-om, konačnu procenu i odluku o tome da li je načinjen plagijat donosi urednik. Falsifikovanje, pored plagiranja, je čest vid neetičkog ponašanja autora. Uglavnom se falsifikuju grafikoni, slike, tabelarni prikazi rezultata i podaci o učesnicima kliničkih ispitivanja. Na primer, bilo je slučajeva gde su u celini falsifikovani podaci o pacijentima i rezultati ispitivanja (tzv. „izmišljeni” pacijenti i rezultati). Falsifikati u rukopisima radova se vrlo teško otkrivaju, jer još uvek ne postoje odgovarajuće softverske alatke. Osim toga, kada se radi o podacima o pacijentima koji učestvuju u kliničkim ispitivanjima i/ili prikupljenim rezultatima, obično je izuzetno komplikovano prikupljanje odgovarajućih dokaza o eventualnom falsifikatu. Za sada se jedino u Norveškoj primenjuje zakon o falsifikovanju u stručnim publikacijama. U ostalim zemljama ne postoje zakonski propisi koji predviđaju sankcije za neetičko ponašanje autora. U praksi, kada se sumnja i utvrdi da je došlo do plagiranja ili falsifikovanja, sprovode se sledeće korektivne mere: rukopis se ne objavljuje, obaveštavaju se autori i njihovi nadređeni i kontaktiraju se ustanove u kojima je kliničko ispitivanje sprovedeno. Ukoliko se otkrije falsifikat ili plagijat u već objavljenom radu, uredništvo donosi odluku o povlačenju rada. Problem neetičkog ponašanja u pripremi stručnih i naučnih publikacija je rasprostranjen i izdavači ulažu značajne napore sa ciljem da se on prevaziđe. Više informacija o strategijama i aktivnostima na unapređenju etike u stručnom izdavaštvu dostupno je na internet sajtovima: <http://publicationethics.org>, <http://www.icmje.org>, <http://www.councilscienceeditors.org>.

Dr sc. Ljiljana Đekić, asistent

Katedra za farmaceutsku tehnologiju i kozmetologiju

Univerzitet u Beogradu – Farmaceutski fakultet

Vojvode Stepe 450, 11221 Beograd

Tel.: +381113951359

e-mail: ljiljanadjek@gmail.com